

A TITKOS INFORMÁCIÓGYŰJTÉS FELETT GYAKOROLHATÓ ALKOTMÁNYOSSÁGI KONTROLL LEHETSÉGES ESZKÖZEI¹⁰⁸

Absztrakt

Tanulmányomban a titkos információgyűjtés alkotmányossági kérdéseivel foglalkoztam. Dolgozatom kiindulópontja egy Emberi Jogok Európai Bírósága által hozott határozat, melyben a fórum a titkos információgyűjtés engedélyezésével kapcsolatos kérdéseket elemezte. Ez alapján vizsgáltam a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvényben szabályozott intézményt, rávilágítva a lehetséges hiányosságokra.

Kulcsszavak: titkos információgyűjtés, nemzetbiztonsági szolgálat, engedély, kontroll.

BEVEZETÉS

Korunk technológiai vívmányainak eredményeként az ember magánszférája sokkal kiszolgáltatottabbá vált mások, köztük az állam, és az államon keresztül, az általa irányított hatóságok számára. A XXI. században olyan eszközök állnak a rendelkezésére, melyek a leghatékonyabb módon képesek információkat összegyűjteni, rendszerezni, elemezni és legátláthatóbban a megfigyelők birtokába juttatni. Ilyen információk egyaránt kapcsolódhatnak egy emberhez, emberek csoportjához, vagy akár szervezetekhez is. A megszerzett információk olyan minőségűek is lehetnek, melyek megismerése rendkívül negatívan befolyásolhatja a megfigyelt alany magánszférájában, kisebb-nagyobb közösségi környezetében, illetve a társadalomban róla kialakult véleményt, és ez egyaránt hordozhat magában erkölcsi, illetve jogi hátrányokat is.

A fenti alapgondolatból kiindulva vizsgálom tehát a titkos információgyűjtéssel kapcsolatos kérdéseket. Foglalkozom a titkos információgyűjtés elrendelésével, annak lehetséges problémáival. Majd a titkos információgyűjtés elrendelését követő kontrolleszközöket és jogorvoslati lehetőségeket tanulmányozom, feltárva a szabályozásban felmerülő hiányosságokat. Zárásként pedig egy külön fejezetben összegzem az általam tett megállapításokat, következtetéseket.

1. A TITKOS INFORMÁCIÓGYŰJTÉS ELRENDELÉSE

1.1. Felvezető: a titkos információgyűjtés és az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélete

A konkrét ügyben¹⁰⁹ egy civilszervezet két tagja fordult az Emberi Jogok Európai Bíróságához (továbbiakban: EJEB vagy Bíróság), miután a Terrorelhárítási Központ felhatalmazást kapott arra, hogy mind a konkrét bűncselekmények gyanúja, mind pedig a nemzetbiztonsági célból a terrorizmus elleni küzdelem és a Magyarország területén kívül bajba jutott magyar állampolgárok megsegítése érdekében titkos információgyűjtést végezhesen. A kérelmezők az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről szóló Egyezmény 8. cikkére¹¹⁰ hivatkozva azt sérelmezték, hogy a rendőrségről szóló 1994. évi XXXVI. törvény¹¹¹ (továbbiakban: Rtv.) szerinti megfigyelés keretében

¹⁰⁹ Lásd: Szabó és Vissy kontra Magyarország ügy (37138/14. sz. kérelem).

¹¹⁰ „1. Mindenkinek joga van arra, hogy magán- és családi életét, lakását és levelezését tiszteletben tartsák. 2. E jog gyakorlásába hatóság csak a törvényben meghatározott, olyan esetekben avatkozhat be, amikor az egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a közbiztonság vagy az ország gazdasági jóléte érdekében, zavargás vagy bűncselekmény megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, avagy mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükséges.” Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezmény, 8. cikk – Magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog.

¹¹¹ Lásd: A rendőrségről szóló 1994. évi XXXVI. törvény 7/E. § (3) bekezdés.

akár indokolatlan és a magánszféra védelmét aránytalanul sértő intézkedések alanyai lehetnek, különösen bírói kontroll hiányában.¹¹²

Az EJEB határozatában részletesen kifejti álláspontját a titkos információgyűjtést illetően.¹¹³ A Bíróság kiemelte, hogy a nemzetbiztonsági érdek és a magánélethez való jog közötti egyensúly megteremtésekor az állami hatóságoknak van bizonyos mértékű mérlegelési jogköre, továbbá azt, hogy a megfigyeltnek nem feltétlenül kell előre tudnia a titkos megfigyelésről, de a nemzeti jogszabályoknak kellően világosnak kell lenniük ahhoz, hogy az állampolgárok részére világosság váljon, hogy milyen feltételek és körülmények között jogosultak a hatóságok a nemzetbiztonság védelme érdekében behatolni a magánszférába.¹¹⁴ Az EJEB továbbá arra a megállapításra jutott a titkos információgyűjtés szabályozásával kapcsolatban, hogy problémás az előzetes bírói engedélyeztetés hiánya.¹¹⁵ Azt is kijelenti, hogy vagy független testületnek kell engedélyeznie a megfigyelést, vagy az engedélyező testület tevékenységét kell a bíróságnak vagy független testületnek ellenőriznie. Ennek megfelelően ezen a téren főszabály szerint az ellenőrzést a független bíróság végzi, az egyéb megoldások pedig a kivételt képezik, amelyeket alaposan meg kell vizsgálni. Viszont az ilyen intézkedések előzetes engedélyezése nem abszolút követelmény, mivel ahol kiterjedt utólagos bírósági felügyelet működik, ott ez is ellensúlyozhatja a rendszer hiányosságait.¹¹⁶ Láthatjuk, hogy a határozatában a Bíróság állításai egymásnak ellentmondanak. Egyrésztől aggályosnak tartja, hogy nem a bíróság – mint külön hatalmi ág – engedélyezi előzetesen a titkos információgyűjtés hiányát, másrésztől viszont elfogadhatónak tartja azt, ha kiterjedt utólagos bírósági felügyelet működik. Tanulmányom hátralévő részében a hivatkozott EJEB-döntésnek tükrében fogom vizsgálni a hatályos szabályozást. Itt a központi kérdés a következő: mennyire hatékony a hatályos szabályozás? Kibontva a kérdést, arra kell választ adni, hogy megfelelő garanciarendszer alapján működik-e a titkos információgyűjtés, annak elrendelésétől, egészen a jogorvoslati lehetőségekig. Továbbá rendelkezésre állnak-e a szükséges jogi eszközök mind az érintett(ek), mind a nemzetbiztonsági szervek feletti ellenőrzést gyakorló szerv(ek)/személy(ek) számára ahhoz, hogy ellensúlyozni tudják a nemzetbiztonsági szervek „hatalmát”? Hangsúlyos lesz továbbá a politikai és jogi kontroll elhatárolása is. A jogi és politikai felügyelet közti különbség nem csak a kontrollt gyakorló szervezet, hanem az ellenőrzés módját is meghatározza. A politikai szervek értékválasztási és célszerűségi szempontok alapján mérlegelnek döntésük meghozatala előtt. A jogi döntés alapja pedig a jogszabályok betartása a döntéshozatal során.¹¹⁷

1.2. Külső engedélyhez kötött titkos információgyűjtés

Az Nbtv. rendelkezései szerint a nemzetbiztonsági szolgálatok a törvényben meghatározott feladataik teljesítése érdekében titkos információgyűjtést folytathatnak. A nemzetbiztonsági szolgálatok a titkos információgyűjtés speciális eszközeit és módszereit csak akkor használhatják, ha az e törvényben meghatározott feladatok ellátásához szükséges adatok más módon nem szerezhetőek meg.¹¹⁸ A nemzetbiztonsági szolgálatok külső engedély alapján

- a) a nyilvános vagy a közönség részére nyitva álló hely kivételével lakást, egyéb helyiséget, bekerített helyet, illetve a közösségi közlekedési eszköz kivételével járművet, továbbá az érintett személy használatában lévő tárgyat titokban átkutathatják, az észlelteket technikai eszközzel rögzíthetik,
- b) a nyilvános vagy a közönség részére nyitva álló hely kivételével a lakásban, egyéb helyiségben, bekerített helyen, illetve a közösségi közlekedési eszköz kivételével járművön történeteket

¹¹² CSINK LÓRÁNT – TÖRÖK RÉKA: Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélete a Szabó és Vissy kontra Magyarország ügyben. A magánszféra védelme és a titkos információgyűjtés dilemmái, in *Jogesetek Magyarázata* 2017/4. szám, 71.

¹¹³ Szabó és Vissy kontra Magyarország ügy (37138/14. sz. kérelem), ítélet, Strasbourg 2016. január 12. (továbbiakban: Határozat).

¹¹⁴ Határozat 57. és 60-62. pont.

¹¹⁵ Határozat 73. pont.

¹¹⁶ Határozat 77. pont.

¹¹⁷ CSINK – TÖRÖK: *i. m.* 71.

¹¹⁸ A nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény (továbbiakban: Nbtv.) 53. § (1)-(2) bekezdés.

titokban technikai eszközzel megfigyelhetik és rögzíthetik, illetve az ehhez szükséges technikai eszközt az alkalmazás helyén elhelyezhetik,

- c) postai küldeményt vagy beazonosítható személyhez kötött egyéb zárt küldeményt titokban felbonthatnak, annak tartalmát megismerhetik, ellenőrizhetik és rögzíthetik,
- d) elektronikus hírközlési szolgáltatás keretében elektronikus hírközlő hálózat vagy eszköz útján, illetve információs rendszeren folytatott kommunikáció tartalmát titokban megismerhetik és rögzíthetik,
- e) információs rendszerben kezelt adatokat titokban megismerhetnek, az észlelteket technikai eszközzel rögzíthetik, illetve az ehhez szükséges elektronikus adatot az információs rendszerben, illetve a szükséges technikai eszközt - a nyilvános vagy a közönség részére nyitva álló hely kivételével - lakásban, egyéb helyiségben, bekerített helyen, illetve - a közösségi közlekedési eszköz kivételével - járműben, továbbá az érintett személy használatában lévő tárgyban elhelyezhetik.¹¹⁹

A titkos információgyűjtés engedélyezésére irányuló kérelmet a főigazgatója nyújthat be.¹²⁰ A titkos információgyűjtést törvényben meghatározott esetekben¹²¹ a Fővárosi Törvényszék elnöke által kijelölt bíró engedélyezi, minden más törvényben meghatározott esetben az igazságügyért felelős miniszter ad engedélyt a titkos információgyűjtés lefolytatására. A bíró, illetve az igazságügyért felelős miniszter (továbbiakban együtt: engedélyező) az előterjesztés benyújtásától számított 72 órán belül határozatot hoz. Az előterjesztésnek helyt ad, vagy azt megalapozatlansága esetén elutasítja. A határozat ellen fellebbezésnek nincs helye.¹²² Az engedélyező a titkos információgyűjtést e törvény eltérő rendelkezése hiányában esetenként legfeljebb 90 napra engedélyezi. Ezt a határidőt az engedélyező indokolt esetben – a főigazgatók előterjesztése alapján – e törvény eltérő rendelkezése hiányában további 90 nappal meghosszabbíthatja.¹²³

Mint látjuk, az engedélyezés joga megoszlik a végrehajtó hatalom és az igazságszolgáltató hatalom „képviselői” között. Tehát a miniszter, mint politikai szereplő, a bíró, mint jogi szereplő vesz részt az engedélyezésben. Említésre méltó, hogy az Alkotmánybíróság is foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy alkotmányosan elfogadható-e a titkos információgyűjtés igazságügyi miniszter által történő engedélyezése, és a jogszabályi környezetet figyelembe véve arra a következtetésre jutott, hogy a garanciarendszer elégséges.¹²⁴ A felvezetésben megállapítottak alapján elméletileg a minisztert a célszerűség, míg a bírót a jogszerűség vezérli az döntéshozatal során. Véleményem szerint azonban e kettősségnek az engedélyezés során nincs értelme, hiszen a minisztert és a bírót is ugyanazok a rendelkezések kötik. A miniszter pusztán célszerűségi-politikai megfontolásból nem adhat engedélyt, ha annak jogszabályi feltételei hiányoznak. Máshogy megközelítve a kérdést: ha a jogszabályi feltételek fennállnak, akkor az engedély megadható, de ez nem feltétlenül jelenti, hogy az engedélyező megadja az engedélyt, hiszen megalapozottság nélkül elutasíthatja azt. Tehát szükségszerű, hogy a bíró is vizsgáljon célszerűségi okokat, hiszen, ha nem vizsgálná azokat, alkalmatlan lenne az engedélyezési jog gyakorlására. Ezzel párhuzamosan szükségszerű az is, hogy a miniszter is vizsgáljon jogszerűségi okokat. Itt tehát egyértelműen összefonódik a jogi és politikai kontroll, így az engedélyezés esetén nem beszélhetünk tisztán jogi és politikai mérlegelésről.

Ez azonban azt a kérdést veti fel, hogy szükséges-e egyáltalán kétfelé osztani az engedélyezési jogosultságot? Terjedelmi okokból nem tudom részletesen vizsgálni a bíró és a miniszter hatáskörébe tartozó, a titkos információgyűjtés elrendelésének alapjául szolgáló törvényi feltételeket. Annyit azonban általánosságban elmondhatok az Nbtv. alapján, hogy a miniszter engedélyezési körébe tartozó esetek számszerűleg felülmúlják a bírói hatáskörébe tartozó feltételeket. További kérdésként merül fel az is, hogy a bíró, illetve miniszter milyen információkkal rendelkeznek az engedély megadásához. Nem kérdéses, hogy a miniszter politikai minőségben, könnyebben jut a döntés alapjául szolgáló információhoz, ellentétben a bíróval, akinek kompetenciája kérdéses lehet. Figyelembe véve azt a tényt is, hogy a miniszternek és a bírónak is 72 órája van az engedély megadására.

¹¹⁹ Nbtv. 56. §.

¹²⁰ Nbtv. 57. § (1) bekezdés.

¹²¹ Nbtv. 5. § b), d), h)-j) és 6. § d), i), l)-n) pontok.

¹²² Nbtv. 58. § (1)-(3) bekezdés.

¹²³ Nbtv. 58. § (4) bekezdés.

¹²⁴ 32/2013. (XI. 22.) AB határozat.

Ebből következik a következő kérdéses szabály: az Nbtv. ugyanis nem zárja ki annak lehetőségét, hogy a főigazgató egyszerre több okra is hivatkozzon engedélyezés iránti kérelmében.¹²⁵ Így előfordulhat, hogy főigazgató bírói és miniszteri engedélyt igénylő okokat is megjelöl ugyanabban a kérelemben. Nyilvánvalóan nem lenne probléma abban az esetben, ha a miniszter és a bíró is megadja az engedélyt. Arra azonban nem találunk szabályozást, hogy mi van, ha az egyik jogosult megadja az engedélyt, a másik viszont elutasítja azt. Logikai következtetés az lenne, hogy ebben az esetben a nemzetbiztonsági szolgálat, csak abban az esetben folytathat le titkos információgyűjtést, amelyre az engedélyt megkapta. Viszont nincs rá garancia, hogy erre a nemzetbiztonsági szolgálatok tekintettel lesznek. Ez a probléma továbbá hatékonysági okokat is felvet: ha a főigazgató ugyanabban a kérelemben több okra is hivatkozik, azt nyilvánvalóan szükségességi-hatékonysági okokból teszi, így a „nem teljes” információgyűjtés a (nemzet)biztonsági érdekeket veszélyeztetheti.

Végezetül meg kell említeni azt is, hogy az engedélyező pozitív és negatív tartalmú határozata ellen kizárt a fellebbezés.¹²⁶ Így az engedélyező határozata ellen csakis a bírói út marad. Itt érdemes a már hivatkozott EJEB határozatra utalni, miszerint a Bíróság aggályosnak tartja az előzetes bírói engedélyezés hiányát. Azonban arra nem ad választ, hogy az engedély megadása mikor számít előzetesnek, hiszen a titkos információgyűjtésre jogosító engedély és az engedély felülvizsgálata is lehet előzetes.¹²⁷ Az Nbtv. alapján az előzetesség az engedély megadására vonatkozik és nem annak felülvizsgálatára. Tehát az engedélyező előzetesen megadja az engedélyt, és a titkos információgyűjtés végrehajtásakor van lehetőség az engedélyező határozat bírói felülvizsgálatára. Az EJEB-nek való megfelelés érdekében a jogalkotó az Nbtv. és az Infotv. módosítását tervezi, mellyel a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóságot (továbbiakban: NAIH vagy Hatóság) jogosítaná fel az engedély előzetes felülvizsgálatára.¹²⁸ A dolgozat lezárásáig csak a tervezet áll rendelkezésünkre,¹²⁹ így ezzel részletesen nem foglalkozom. Azt viszont érdemes megvizsgálni, hogy szükséges-e egyáltalán az engedélyező határozat előzetes felülvizsgálata. Utaltam rá, hogy az EJEB szerint nem abszolút követelmény az előzetes engedélyezés, ha megfelelő jogorvoslati rendszer működik. Lényeges kiemelni azt is, hogy a NAIH az elrendelő határozat jogszerűségét vizsgálja a felülvizsgálat során, így elméletileg kizárt lenne a célszerűségi vizsgálat.¹³⁰

Úgy gondolom, hogy mind titkos információgyűjtés engedélyezése, mind pedig a felülvizsgálat tekintetében a célszerűségi szempontú vizsgálat dominál, hiszen a jogszerűségi feltételeknek való megfelelés – pl. előterjesztés tartalmi elemeinek való megfelelés¹³¹ – könnyebben ellenőrizhető, míg a célszerűségi vizsgálat részletesebb és komolyabb megfontolást igényel. Úgy is mondhatnánk, hogy a szubjektív benyomások felértékelődnek, melyet szakmai ismertek befolyásolnak. Ez az előzetes engedélyezésre is rányomja bélyegét, hiszen nem mindegy, hogy az engedély előzetes felülvizsgálata során mit vizsgál a jogosult. Meggyőződésem, hogy, ha előzetes engedélyezés intézményét bevezeti a jogalkotó, annak kizárólag akkor van értelme, ha célszerűségi és jogszerűségi vizsgálat is biztosított, hiszen így nyújt megfelelő garanciarendszert a szabályozás. Erre pedig olyan szerv/személy alkalmas, aki célszerűségi kérdésben is kompetenciával rendelkezik.

1.3. Külső engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtés

A titkos információgyűjtés keretében a nemzetbiztonsági szolgálatok

- a) felvilágosítást kérhetnek;
- b) a nemzetbiztonsági jelleg leplezésével információt gyűjthetnek;
- c) titkos kapcsolatot létesíthetnek magánszeméllyel;
- d) az információgyűjtést elősegítő információs rendszereket hozhatnak létre és alkalmazhatnak;
- e) sérülést vagy egészségkárosodást nem okozó csapdát alkalmazhatnak;

¹²⁵ Az előterjesztésnek tartalmaznia kell a titkos információgyűjtés megnevezését és szükségességének indokolását. Nbtv. 57. § (2) bekezdés b) pont.

¹²⁶ Nbtv. 58. § (3) bekezdés.

¹²⁷ CSINK – TÖRÖK: *i. m.* 76.

¹²⁸ Itt értsd: titkos információgyűjtésre jogosító engedély megadása előtti felülvizsgálat.

¹²⁹ <http://www.kormany.hu/download/9/d5/21000/Nbtv-Infotv%20m%C3%B3dos%C3%ADt%C3%A1s%20Normasz%C3%B6veg%2Bindokol%C3%A1s.pdf> (letöltés ideje: 2018. október 1.).

¹³⁰ CSINK – TÖRÖK: *i. m.* 77.

¹³¹ Nbtv. 57. § (2) bekezdés.

- f) a saját személyi állományuk és a velük együttműködő természetes személyek védelmére, valamint a nemzetbiztonsági jelleg leplezésére fedőokmányt készíthetnek és használhatnak fel;
- g) fedőintézményt hozhatnak létre és tarthatnak fenn;
- h) a feladataik által érintett személyt, valamint az azzal kapcsolatba hozható lakást, egyéb helyiséget, bekerített helyet, továbbá nyilvános vagy a közönség részére nyitva álló helyet, illetve járművet titokban megfigyelhetnek, a történekről információt gyűjthetnek, valamint az észlelteket technikai eszközzel rögzíthetik;
- i) a külső engedélyhez kötött titkos információgyűjtés esetén igénybe vehető eszközökön kívül beszélgetést lehallgathatnak, az észlelteket technikai eszközzel rögzíthetik;
- j) elektronikus hírközlési eszközön vagy információs rendszeren folytatott kommunikáció tényének a megállapításához, az elektronikus hírközlési eszköz vagy információs rendszer azonosításához, illetve hollétének megállapításához szükséges adatokat megszerezhetik.¹³²

A külső engedélyhez nem kötött nemzetbiztonsági szolgálatok általi titkos információszerzési eljárásoknak nincs jogszabályban rögzített időkorlátja, azonban az érintett alapjogát érintő intézkedésnél a célhoz kötöttség, szükségesség-arányosság elvét figyelembe kell venni és ez így egyfajta időkeretet is ad az eljárás során az ilyen eszközök, módszerek alkalmazásának.¹³³ Az engedélyezést nem igénylő titkos információgyűjtéssel kapcsolatban két észrevételem van. Az egyik az engedélyezés hiánya. Az engedély hiányát pedig a titkos információgyűjtés során felhasználható eszközök teszik szükségtelemmé. Eszerint az engedélyezést nem igénylő titkos információgyűjtés eszközei „enyhébbek”, vagyis kevésbé alkalmasak a magánszférába való beavatkozásra. Valóban így van ez? Vizsgáljuk meg az Nbtv. 54. § (1) bekezdésének b) pontját: *a nemzetbiztonsági szolgálatok a nemzetbiztonsági jelleg leplezésével információt gyűjthetnek.* E szabály tulajdonképpen a titkos információgyűjtést jelenti, tehát magába foglalja mind az engedélyhez kötött, mind az engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtés lehetőségét is, szükségtelemmé téve ezzel az engedélyhez kötött titkos információgyűjtés intézményét.

A másik észrevétel a titkos információgyűjtés időkorlátjának hiányához kapcsolódik. Itt ugyanis a titkos információszerzési eljárásoknak nincs jogszabályban rögzített időkorlátja, azonban az érintett alapjogát érintő intézkedésnél a célhoz kötöttség, szükségesség-arányosság elvét figyelembe kell venni és ez így egyfajta időkeretet is ad az eljárásnak.¹³⁴ Ebben az esetben a jogalkotó a nemzetbiztonsági szolgálatok mérlegelésére bízta a titkos információgyűjtés időtartamának meghatározását. Az Nbtv. még csak utalást sem tesz arra vonatkozóan, hogy milyen szempontokat kell mérlegelni, ami a visszaélés lehetőségét hordja magában. Török Réka szerint a célhoz kötöttség és a szükségesség-arányosság elvét kell figyelembe venni. Ezt a megállapítást annyiban helyesbíteném, hogy a célhoz kötöttséget és a szükségesség-arányosság elvét kellene figyelembe venni, hiszen pusztán egy elv léte, esetleg szem előtt tartása még nem feltétlenül jelenti az elv megtartását.

1.4. Kivételes engedélyezés

A nemzetbiztonsági szolgálatok főigazgatói az engedélyhez kötött titkos információgyűjtés folytatását legfeljebb az engedélyező döntéséig engedélyezhetik, ha a titkos információgyűjtés külső engedélyeztetése olyan késsedelemmel járna, amely az adott ügyben nyilvánvalóan sértené a nemzetbiztonsági szolgálat eredményes működéséhez fűződő érdeket. A külső engedély iránti előterjesztést a nemzetbiztonsági szolgálatok főigazgatói kötelesek engedélyezésükkel egyidejűleg benyújtani.¹³⁵

Kivételes engedélyezés esetén a nemzetbiztonsági szolgálat főigazgatója kap mérlegelési jogosultságot. Visszavetítve a jogi és politikai kontrollal kapcsolatos kérdéskörre, mi történik akkor, ha a főigazgató bírói engedélyhez kötött nemzetbiztonsági érdekre hivatkozik az utólag előterjesztett engedélyében? A bíróság ebben az esetben vagy megadja az engedélyt, vagy nem. Ha nem adja meg az engedélyt, akkor – a bíróság csak jogszerűségi vizsgálatát figyelembe véve – jogellenességre hivatkozik. Már utaltam rá, hogy azzal az állásponttal nem értek egyet, miszerint a bíró csak

¹³² Nbtv. 54. § (1) bekezdés.

¹³³ TÖRÖK RÉKA: Nemzetbiztonsági célú információgyűjtés és magánszféra, in CSINK LÓRÁNT (szerk.): *A nemzetbiztonság kihívásainak hatása a magánszférára*, 2017, Vareg Kft., Budapest, 196.

¹³⁴ Uo. 196.

¹³⁵ Nbtv. 59. § (1)-(2) bekezdés.

jogszerűségi, a miniszter pedig csak célszerűségi okokat vizsgál az engedélyező döntésének meghozatala során. Itt is látjuk, hogy a bírónak szükségképpen vizsgálnia kell a célszerűségi okokat, mivel ha a főigazgató halasztást nem tűrő körülményekre hivatkozik, és a jogszabályi feltételek fennállnak az engedély megadásához, akkor a bíróság csak a jogszerűsége hivatkozva nem biztos, hogy megadja az engedélyt. Ebben az esetben ugyanis a bírói engedélyezés intézménye kiüresedne.

2. KONTROLLESZKÖZÖK ÉS JOGORVOSLATI LEHETŐSÉGEK A TITKOS INFORMÁCIÓGYŰJTÉS ELRENDELÉSÉT KÖVETŐEN

2.1. Nemzetbiztonsági Bizottság

Az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény (továbbiakban: Ogytv.) kötelezővé teszi a nemzetbiztonsággal foglalkozó állandó bizottság¹³⁶ létrehozását.¹³⁷ Az Országgyűlés a nemzetbiztonsági szolgálatok parlamenti ellenőrzését Nemzetbiztonsági Bizottsága (továbbiakban: Bizottság) közreműködésével látja el.¹³⁸ A parlamenti ellenőrzés gyakorlása során a Bizottság¹³⁹

- a) tájékoztatást kérhet a minisztertől és a miniszter egyidejű értesítése mellett a nemzetbiztonsági szolgálatok főigazgatóitól az ország nemzetbiztonsági helyzetéről, a nemzetbiztonsági szolgálatok működéséről és tevékenységéről;
- b) tájékoztatást kérhet az érintett minisztertől és a főigazgatóktól az engedélyhez kötött titkos információgyűjtés és a kivételes engedélyezési eljárásról;
- c) kivizsgálhatja a nemzetbiztonsági szolgálatok jogellenes tevékenységére utaló panaszokat, ha a panaszos miniszter vizsgálati eredményét nem fogadja el, és a panasz súlya a bizottsági tagok legalább egyharmadának szavazata szerint a vizsgálatot indokolttá teszi;
- d) ha valamely nemzetbiztonsági szolgálat jogszabályellenes vagy nem rendeltetésszerű tevékenységét feltételezi, vizsgálat lefolytatására felkérheti a minisztert, aki a vizsgálat eredményéről tájékoztatja a Bizottságot;
- e) ha valamely nemzetbiztonsági szolgálat jogszabályellenes működését észlel, észleltényt megállapító vizsgálatot folytathat le, amely során betekinthez a nemzetbiztonsági szolgálatok nyilvántartásában lévő, az adott ügyre vonatkozó iratokba, meghallgathatja a nemzetbiztonsági szolgálatok munkatársait;
- f) ha bármely módon valamely nemzetbiztonsági szolgálat jogszabályellenes vagy nem rendeltetésszerű működését észleli, felhívhatja a minisztert a szükséges intézkedés megtételére, és kezdeményezheti a felelősség megvizsgálását.¹⁴⁰

Amint látjuk, a Bizottság széleskörű jogosítványokkal rendelkezik a nemzetbiztonsági szolgálatok feletti ellenőrzésben. Azonban ebben az esetben is felmerül a jogi és politikai ellenőrzés dilemmája. A kiemelt ellenőrzési jogosítványok döntő többségben jogszerűségi elemeket hordoznak magukban, viszont a Bizottság egyértelműen politikai fórumként vesz részt a nemzetbiztonsági szervezetek feletti ellenőrzésben. Így tehát van egy politikai szervezet, mely jogszerűségi kérdéseket is vizsgál. Lényeges kiemelni a bizottságokat illetően, hogy itt a politikai vizsgálat már nem (csak) a célszerűségi vizsgálatot jelenti, hiszen egyértelműen megjelenik a „hagyományos” értelemben vett politikai minőség is, ami tulajdonképpen a pártérdeket, máshogy fogalmazva a kormányzati és ellenzéki összeütközéseket is jelenti.

A politikai minőséget illetően hangsúlyozandó, hogy a Nemzetbiztonsági Bizottság állandó bizottság, mely az Ogytv. rendelkezései szerint arányos összetételű, tehát leképezi az plenáris

¹³⁶ Az állandó bizottság az Országgyűlés kezdeményező, javaslattevő, véleményező, törvényben és a határozati házsabályi rendelkezésekben meghatározott esetekben üggyöntő, valamint a kormányzati munka ellenőrzésében közreműködő szerve, amely az Alaptörvényben, törvényben, a határozati házsabályi rendelkezésekben, továbbá az Országgyűlés egyéb határozataiban meghatározott hatáskörét gyakorolja. Az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény (továbbiakban: Ogytv.) 15. § (1) bekezdés.

¹³⁷ Ogytv. 16. § (2) bekezdés.

¹³⁸ Nbtv. 14. § (1) bekezdés.

¹³⁹ A tanulmányban nem foglalkozom a Bizottság teljes ellenőrzési jogkörével, csak a téma szempontjából leglényegesebb elemeket emelem ki.

¹⁴⁰ Lásd: Nbtv. 14. § (4) bekezdés.

létszamarányokat,¹⁴¹ és határozatait a jelen lévő bizottsági tagok több mint felének szavazatával hozza.¹⁴² A Bizottság nemzetbiztonsági szolgálatok feletti ellenőrzésének hatékonysága ebből a szempontból kérdéses lehet. Nem mindegy ugyanis, hogy a Bizottságot döntéseinek meghozatala során célszerűségi vagy jogszerűségi szempontok motiválják. Ez természetesen függ a mindenkori Bizottság összetételétől. Véleményem szerint a Bizottság munkájában inkább a politikai szempontok motiválnak, tekintettel a Bizottság jellegére. Viszont ez egyáltalán nem azt jelenti, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok feletti ellenőrzésre abszolút alkalmatlan lenne, hiszen a Bizottság vizsgálja a nemzetbiztonsági szolgálatok jogszerű működését is. Azonban kérdéses, hogy a jogszerűségi szempontú vizsgálat mennyire van alárendelve a politikai döntéseknek. Hozzátenném, hogy az Alkotmánybíróság, mint külső kontroll letéteményeseként megfelelőnek tekintette a Nemzetbiztonsági Bizottságot.¹⁴³

Az Országgyűlésnek továbbá lehetősége van vizsgálóbizottságot is létrehozni az ellenőrzési feladatkörében felmerülő, közérdekű, interpellációval, kérdéssel (azonnali kérdéssel) nem tisztázható ügy megvizsgálására.¹⁴⁴ A vizsgálóbizottság a vizsgálati tevékenységével összefüggő irattal, adattal vagy egyéb információval rendelkező személyt, szervet vagy szervezetet a vizsgálati tevékenységében való közreműködésre kötelezheti. Az együttműködésre kötelezettet adatszolgáltatási kötelezettség, megjelenési kötelezettség, illetve nyilatkozattételi kötelezettség terheli.¹⁴⁵ Kérdéses azonban, hogy az együttműködésre kötelezett mennyire tesz eleget adatszolgáltatási és nyilatkozattételi kötelezettségének, tekintettel a nemzetbiztonsági szolgálatokat övező titkosságra. A hatékonyság körében még megemlíteném a vizsgálóbizottság paritásos jellege is.¹⁴⁶ Eszerint a vizsgálóbizottságban a kormányzóoldal és az ellenzék egyenlő arányban képviselteti magát. Így megint a politikai és jogi jellegű ellenőrzés kérdései merülnek fel: a bizottság tagjainak döntését vajon politikai motivációk vezérlik, vagy tisztán jogszerűségi szempontok befolyásolják őket. Véleményem szerint a politikai megfontolások ledominálják a jogszerűségi szempontokat. Ez nem azt jelenti, hogy nem vizsgál jogszerűségi okokat a vizsgálóbizottság, de a döntéshozatal mindenképpen érdekközpontú lesz. Viszont – szemben a Nemzetbiztonsági Bizottsággal – a vizsgálóbizottság paritásos összetétele mindenképpen érdekesebb helyzeteket teremt, hiszen ebben az esetben a kormányzó pártok nem uralják a vizsgálóbizottságot, ami nem teszi egyértelművé a vizsgálat kimenetelét.

2.2. Alapvető jogok biztosa

A megfelelő alapjogvédelem biztosításához a legfontosabb jogállási-szervezeti kritérium egyértelműen az alapjogvédő intézmény függetlensége: az intézmény legyen független az általa vizsgálható, ellenőrizendő szervektől. E követelmény elsősorban a végrehajtó hatalomtól való függetlenséget jelenti. Emellett következik belőle az az igény is, hogy senkinek – még a törvényhozásnak – se legyen joga befolyást gyakorolni az alapjogvédő eljárására. A függetlenség követelményével párban jár a pártatlanság kritériuma, amely alapján az adott intézménynek elfogulatlanul, részrehajlás nélkül kell vizsgálatot folytatnia és intézkednie.¹⁴⁷

Az alapvető jogok biztosának feladatát az Alaptörvény határozza meg: Az alapvető jogok biztosa alapjogvédelmi tevékenységet lát el, eljárását bárki kezdeményezheti. Az alapvető jogok biztosa az alapvető jogokkal kapcsolatban tudomására jutott visszásságokat kivizsgálja vagy kivizsgáltatja, orvoslásuk érdekében általános vagy egyedi intézkedéseket kezdeményez.¹⁴⁸ Az alapvető jogok biztosa a parlamenti ellenőrzés elkülönült szerve, így nem hatóság, nem orvosol közvetlenül jogsértéseket, hanem kezdeményezi a jogsértések orvoslását,¹⁴⁹ tehát működésének célja

¹⁴¹ Az állandó bizottság munkájában bizottsági tagként lehetőség szerint minden képviselőcsoportból annyi képviselő vehet részt, amennyi a képviselőcsoportok közötti létszamarányoknak megfelel. Ogytv. 17. § (1) bekezdés.

¹⁴² Ogytv. 27/C. § (2) bekezdés.

¹⁴³ 9/2014. (III.21.) AB határozat.

¹⁴⁴ Ogytv. 24. § (1) bekezdés.

¹⁴⁵ Ogytv. 25. § (1)-(2) bekezdés.

¹⁴⁶ Ogytv. 24. § (5) bekezdés.

¹⁴⁷ SOMODY BERNADETTE: Alapjogvédelem a bíraskodáson túl: Ombudsmanok és alapjogvédő hatóságok Magyarországon, in *Fundamentum* 2010/2. szám, 11.

¹⁴⁸ Alaptörvény 30. cikk (1)-(2) bekezdés.

¹⁴⁹ CSINK LÓRÁNT: *Alkotmányjog. Jogi szakvizsga jegyzet*, 2012, Novissima Kiadó, Budapest, 252.

az összes alapvető (alkotmányos) joggal, valamint az alkotmányos elvekkel és tilalmakkal kapcsolatos jogvédelem.¹⁵⁰ Az is hangsúlyozandó, hogy az alapvető jogok biztosja inkább tekinthető jogi ellenőrző fórumnak, mintsem politikainak. A független jogi minőség egyik legfőbb garanciája, hogy az alapvető jogok biztosát és helyetteseit az Országgyűlés az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával hat évre választja.¹⁵¹

Az alapvető jogok biztosának feladat- és hatásköreit az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (továbbiakban: Ajbtv.) határozza meg.¹⁵² Az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint egy közigazgatási szervtevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár (továbbiakban együtt: visszásság).¹⁵³ Az alapvető jogok biztosja szilárd garanciáját nyújt az alapjogok védelme érdekében. Mivel a nemzetbiztonsági szolgálatok közigazgatási szervnek minősülnek,¹⁵⁴ ezért e szervek is az alapvető jogok biztosja által lefolytatott vizsgálat alanyivá válhatnak. Itt viszont meg kell vizsgálni, hogy ki kezdeményezheti az eljárást. Az Ajbtv. szerint bárki az alapvető jogok biztosához fordulhat, de az alapvető jogok biztosja csakis a beadványt előterjesztő személy jogának sérelmével vagy közvetlen veszélyeztetésével kapcsolatos vizsgálatot folytathat le. A titkos információgyűjtés lényege pedig a titkosság, így az érintett nem feltétlenül szerez tudomást az őt érintő megfigyelésről, ami lehetetlenné teszi a számára, hogy az alapvető jogok biztosához forduljon.

Az alapvető jogok biztosja azonban hivatalból is eljárást indíthat természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszásság kivizsgálására vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára.¹⁵⁵ A titkos információgyűjtés azonban nem feltétlenül irányul természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportja irányába, hiszen egy személyt is meg lehet figyelni, így a jogvédelem korlátozott. Az alapvető jog érvényesülésének vizsgálata is lehetőséget biztosít az alapvető jogok biztosának vizsgálatára a nemzetbiztonsági szolgálatokkal szemben, de ebben itt is alapvető feltétel, hogy az alapvető jogok biztosának tudomására jusson a vizsgálandó körülmény.

Az alapvető jogok biztosja nemzetbiztonsági szolgálatokkal szemben lefolytatott vizsgálatának vannak akadályai: vizsgálata során nem tekinthet be

- a) a nemzetbiztonsági szolgálatokkal együttműködő magánszemélyek azonosítására szolgáló nyilvántartásba,
- b) a nemzetbiztonsági szolgálatok által titkos információgyűjtésre használt eszközök és módszerek működésének és működtetésének műszaki-technikai adatait tartalmazó vagy az azokat alkalmazó személyek azonosítását lehetővé tevő iratba,
- c) a rejtjeltevékenységgel és kódolással kapcsolatos iratba,
- d) a nemzetbiztonsági szolgálatok objektumaival és állományával kapcsolatos biztonsági dokumentumokba,
- e) a biztonsági okmányvédelemmel és technológiai ellenőrzéssel kapcsolatos iratba,
- f) olyan iratba, amelynek megismerése az információforrás azonosítását lehetővé tenné, valamint
- g) olyan iratba, amelynek megismerése a nemzetbiztonsági szolgálatok külföldi partnerszolgálatok irányában vállalt kötelezettségeit sértene.¹⁵⁶

Véleményem szerint azonban a fentiek nem feltétlenül szolgálnak az alapvető jogok biztosja vizsgálatának akadályaként. Úgy gondolom, hogy ami leginkább a megismerési lehetőséget korlátozhatja, a törvény által nem nevesített esetek: a nemzetbiztonsági szolgálatok – ahogy korábban már rávilágítottam – a nyilvánosságot jelentős mértékben kizárják működésükből. Megítélésem szerint a jogszabályok nem tudják maximálisan garantálni a szervezetek működésének nyilvánosságát, ezért a

¹⁵⁰ VARGA ZS. ANDRÁS: Az Országgyűlés független szervei, in TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ, SCHANDA BALÁZS (szerk): *Bevezetés az alkotmányjogba. Az Alaptörvény és Magyarország alkotmányos intézményei*, 2015, HVG-ORAC Lap- és könyvkiadó Kft., Budapest, 305.

¹⁵¹ Alaptörvény 30. cikk (3) bekezdés.

¹⁵² Az alapvető jogok biztosának feladat- és hatásköreit az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (továbbiakban: Ajbtv.) 1.§ (1) bekezdés.

¹⁵³ Ajbtv. 18. § (1) bekezdés.

¹⁵⁴ A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény 1. § (2) bekezdés h) pont és 5. § f) pont.

¹⁵⁵ Ajbtv. 18. § (4) bekezdés.

¹⁵⁶ Ajbtv. 23. § (2) bekezdés.

nemzetbiztonsági szolgálatoknak széles mérlegelési lehetőségük van a vizsgálat során gyakorolható megismerési jogok korlátozására. Összegezve a fentieket, megítélésem szerint az alapvető jogok biztosa általánosságban megfelelő alapjogvédelmi fórumot jelent. Azonban a fentiek alapján e hatékonyság korlátozott a titkos információgyűjtéssel kapcsolatos esetekben. Ez egyaránt igaz az alapvető jogok biztosa vizsgálatának megindulásában, és egyaránt igaz az alapvető jogok biztosa vizsgálatának lefolytatásában és eredményességében.

2.3. Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság

A NAIH autonóm államigazgatási szerv. Hatóság feladata a személyes adatok védelméhez, valamint a közérdekű és a közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez való jog érvényesülésének ellenőrzése és elősegítése.¹⁵⁷ E minőségében a NAIH kvázi ombudsmani feladatokat lát el: az Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdésében rögzített jogok érvényesülésében működik közre. Ugyanakkor az Infotv. hatósági jogköröket is rögzít: e minőségében az információs jogokkal összefüggő, végrehajtó hatalmi hatásköröket gyakorol. A NAIH jogállása tehát kettős: egyfelől kvázi ombudsmani funkciót ellátva közreműködik a személyes adatok védelméhez és a közérdekű adatok nyilvánosságához való jogok érvényesülése érdekében. Másrészt hatósági jogköröket gyakorol, mint végrehajtó hatalmi szerv. A NAIH függetlenségének garanciális szabálya, hogy csak törvénynek van alárendelve, feladatkörében nem utasítható, a feladatát más szervektől elkülönülten, befolyásolástól mentesen látja el. A Hatóság számára feladatot csak törvény állapíthat meg,¹⁵⁸ bár elnökét a miniszterelnök javaslata alapján a köztársasági elnök nevezi ki,¹⁵⁹ és államszervezeti szempontból sem mondhatjuk azt, hogy a végrehajtó hatalomtól független lenne, hiszen a NAIH, mint hatóság, maga is a végrehajtó hatalom része.¹⁶⁰

A Hatóság hivatalból és kérelemre is eljárhat. A Hatóságnál bejelentéssel bárki vizsgálatot kezdeményezhet arra hivatkozással, hogy személyes adatok kezelésével, illetve a közérdekű adatok vagy a közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez fűződő jogok gyakorlásával kapcsolatban jogsérelem következett be, vagy annak közvetlen veszélye fennáll.¹⁶¹ Az alapvető jogok biztosa is fordulhat bejelentéssel Hatósághoz, amennyiben vizsgálata során a személyes adatok védelméhez, illetve a közérdekű vagy a közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez való joggal összefüggő visszaállást észlel.¹⁶² A kérelemre történő eljárás esetén a nyelvtani értelmezésből az olvasható ki, hogy a Hatóság eljárásának nem feltétele, a közvetlen érintettség, ha a személyes adatok kezelésével, illetve a közérdekű adatok vagy a közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez fűződő jogok gyakorlásával kapcsolatban jogsérelem következett be, vagy annak közvetlen veszélye fennáll. Így nem szükséges, hogy a titkos információgyűjtéssel érintett kérelmezze a Hatóság eljárását. Ebből a szempontból a kérelmezők köre szélesebb az alapvető jogok biztosa eljárásának kezdeményezésére jogosultak körénél. Viszont lényeges, hogy a NAIH csak is az Alaptörvény VI. cikk (3) bekezdésben foglalt alapjogok védelme érdekében léphet fel, így nem biztosítja például az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésben foglalt jogok oltalmát. Ebből a szempontból tehát a NAIH szűkebb alapjogvédelmi tevékenységet lát el, mint az alapvető jogok biztosa.

3. KONKLÚZIÓK, ÉS DE LEGE FERENDA JAVASLATOK

A tanulmányból egyértelműen kitűnik, hogy a titkos információgyűjtés egy rendkívül szerteágazó, számos oldalról megközelíthető téma, és éppen ez teszi olyan izgalmassá, egyben rendkívül bonyolulttá a kutatási területtel kapcsolatos vizsgálatot. E fejezetben a megállapításaimat összegzem, és módosítási javaslatokat teszek egy hatékonyabb szabályozás érdekében.

A külső engedélyhez kötött titkos információgyűjtéssel kapcsolatban az engedélyezés kizárólagos jogát a miniszter hatáskörébe utalnám, tekintettel az adott fejezet megállapításaira. Ezzel

¹⁵⁷ Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (továbbiakban: Infotv.) 38. § (1)-(2) bekezdés.

¹⁵⁸ Infotv. 38. § (5) bekezdés.

¹⁵⁹ Infotv. 40. § (5) bekezdés.

¹⁶⁰ CSINK – TÖRÖK: *i. m.* 77.

¹⁶¹ Infotv. 52. § (1) bekezdés.

¹⁶² Ajbvtv. 6. §.

megoldódna a párhuzamos engedélyezés problémája, továbbá a módosítási javaslat hatékonysági szempontból is indokolt lenne, hiszen szem előtt kell tartani a (nemzet)biztonsági érdekeket is. Hangsúlyozni kell, hogy a miniszternek nincs korlátlan lehetősége a titkos információgyűjtés engedélyezésére, hiszen jogszerűségi és célszerűségi okokat is vizsgálnia kell a határozathozatal előtt. Garanciális szabályt jelenthet továbbá az előzetes felülvizsgálat intézménye is, de csak abban az esetben, ha a felülvizsgálati jogkör biztosítja a visszaélések elkerülését. Csink Lóránttal és Török Rékával egyetértve¹⁶³ a NAIH alkalmas lehet a titkos információgyűjtés lefolytatására jogosító engedély előzetes felülvizsgálatára. Viszont az alkalmasság csak abban az esetben biztosítja, ha a Hatóság egyaránt vizsgálhat jogszerűségi és célszerűségi körülményeket is. Kiemelendő, hogy a Hatóság előzetes felülvizsgálat tárgyában hozott határozata elleni jogorvoslat kérdését is részletesen szabályozni kell, hiszen a sorozatos felülvizsgálat ellehetlenítheti az engedély megadását, ami egyértelműen veszélyeztetné a nemzetbiztonsági szolgálatok munkáját, sértve a szükségesség-arányosság követelményét. Ebben az esetben ugyanis a mérleg túlságosan is az engedélyezési folyamat és az engedélyezésben résztvevő szervek/személyek oldalára billenne, kockáztatva a (nemzet)biztonsági érdekeket.

A külső engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtést illetően javaslom, hogy az Nbtv. 54. § (1) bekezdés b) pontjában meghatározott rendelkezést – miszerint a titkos információgyűjtés keretében a nemzetbiztonsági szolgálatok a nemzetbiztonsági jelleg leplezésével információt gyűjthetnek – helyezték hatályon kívül, hiszen ez korlátlan lehetőséget biztosít a nemzetbiztonsági szolgálatoknak a titkos információgyűjtés lefolytatására. Ez a rendelkezés egyértelműen kiüresíti az engedélyhez kötött titkos információgyűjtés intézményét, megteremtve a korlátlan visszaélés lehetőségét a nemzetbiztonsági szolgálatok számára. Emellett szükséges, hogy a jogalkotó ebben az esetben is – hasonlóan a külső engedélyhez kötött titkos információgyűjtéshez – határozzon meg egy konkrét időintervallumot, mely korlátok közé szorítja az engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtés lefolytatásának terjedelmét.

Az alapvető jogok biztosja jogvédelmi funkciójának hatékonyságát erősítené azon javaslatom, hogy a kérelemre induló eljárás esetén a biztosnak ne csak a beadványt tevővel kapcsolatos visszasságok vizsgálatára terjedjen ki hatásköre, mivel a titkos információgyűjtéssel érintett személy nem feltétlenül szerez tudomást az őt érintő megfigyelésről (annak ellenére, hogy a tudomásszerzés egyértelműen korlátozott, mégsem zárható ki teljes mértékben). Ezzel lehetőség nyílna, hogy a titkos információgyűjtéssel érintett személy nevében más kérelmezze az alapvető jogok biztosának eljárását. Habár ennek realitása vitatható, a leghatékonyabb jogvédelem elérésére törekedve szükséges a megfelelő jogszabályi környezet kialakítása.

Összegezve a leírtakat: láthatjuk, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatokkal kapcsolatos alkotmányossági vizsgálatok számos területet érintenek/érinthetnek, továbbá a nyilvánosság hiánya is rendkívül megnehezíti a kutatást. Tanulmányomban részletesen megvizsgáltam a vonatkozó szakirodalmat, illetve a hatályos szabályozást egyaránt, és ebből vontam le saját következtetéseimet, valamint tettem meg de lege ferenda javaslataimat. Bízom benne, hogy a tanulmányban leírtak iránymutatásként szolgálnak mind a jogalkotó, mind a jogalkalmazó számára egy optimálisabb jogszabályi környezet megteremtéséhez.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1.] CSINK LÓRÁNT: *Alkotmányjog. Jogi szakvizsga jegyzet*, 2012, Novissima Kiadó, Budapest.
- [2.] CSINK LÓRÁNT – TÖRÖK RÉKA: Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélete a Szabó és Vissy kontra Magyarország ügyben, *A magánszféra védelme és a titkos információgyűjtés dilemmái*, in *Jogesetek Magyarázata* 2017/4. szám.
- [3.] SOMODY BERNADETTE: Alapjogvédelem a bírászkodáson túl: Ombudsmanok és alapjogvédő hatóságok Magyarországon, in *Fundamentum* 2010/2. szám.
- [4.] TÖRÖK RÉKA: Nemzetbiztonsági célú információgyűjtés és magánszféra, in CSINK LÓRÁNT (szerk.): *A nemzetbiztonság kihívásainak hatása a magánszférára*, 2017, Vareg Kft., Budapest.

¹⁶³ CSINK – TÖRÖK: *i. m.* 77.

- [5.] VARGA ZS. ANDRÁS: Az Országgyűlés független szervei, in TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ, SCHANDA BALÁZS (szerk): *Bevezetés az alkotmányjogba, Az Alaptörvény és Magyarország alkotmányos intézményei*, 2015, HVG-ORAC Lap- és könyvkiadó Kft., Budapest.

JOGFORRÁSOK

- [1.] A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény.
[2.] A nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény.
[3.] A rendőrségről szóló 1994. évi XXXVI. törvény.
[4.] Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény.
[5.] Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezmény.
[6.] Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény.
[7.] Az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény.
[8.] Magyarország Alaptörvénye.

EGYÉB FORRÁSOK

- [1.] 32/2013. (XI. 22.) AB határozat.
[2.] Szabó és Vissz kontra Magyarország ügy (37138/14. sz. kérelem).